

๒๘

ส ำ ม เณ ร นี โ ค ร ธ

(๒)

หากว่าบุคคลมีธรรมระดับแล้ว เป็นผู้สงบแล้ว ฝึก
ตนแล้ว เป็นคนเที่ยงตรง เป็นพรหมจารี เลิกอาชฎากรรมใน
สัตว์ทั้งปวงพึงประพฤติธรรมสม่ำเสมอผู้นั้นก็เชื่อว่าเป็นพราหมณ์
ผู้นั้นก็เชื่อว่าเป็นสมณะ ผู้นั้นก็เชื่อว่าเป็นภิกษุ

สามเณรนิโครธ (๒)

๒๕๐

ความขยันหมั่นเพียรเป็นทางมาแห่งความสำเร็จ เป็นวิริยบารมีที่นักปราชญ์บัณฑิตทั้งหลายต่างประพุดติปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยเฉพาะความเพียรในการขจัดกิเลสอาสวะออกจากใจ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของมวลมนุษยชาติ ยิ่งถ้าหากเพียรพยายามชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดบริสุทธิ์มากเพียงใด เราจะมีโอกาสหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ จากความเป็นปาวเป็นทาสของพญามารได้มากเพียงนั้น

ดังนั้น เราจึงต้องทุ่มเทชีวิตจิตใจ สั่งสมบุญ และเพียรพยายามในการนั่งสมาธิเจริญภาวนาให้มากๆ ให้ได้บรรลุมรรคผลนิพพานกัน

พระลัมมาลัมพุทธรเจ้าตรัสไว้ใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

“หากว่าบุคคลมีธรรมระดับแล้ว เป็นผู้สงบแล้ว ฝึกตนแล้ว เป็นคนเที่ยงตรง เป็นพรหมจารี เลิกอาชญากรรมในสัตว์ทั้งปวง พึงประพฤติธรรมสม่ำเสมอ ผู้นั้นก็ชื่อว่าเป็นพรหมณ์ ผู้นั้นก็ชื่อว่า เป็นสมณะ ผู้นั้นก็ชื่อว่า เป็นภิกษุ”

สมณะ คือ ผู้สงบกาย วาจา ใจ มาตรฐานของสมณะที่ดีต้องสงบกายคือ มีความสำรวม ไม่คะนองมือคะนองเท้า ต้องอนุปมาโต ไม่เข้าไปทำร้ายใคร นอกจากนี้แล้ว สมณะยังต้องคำนึงถึงสมณสารูป คือ จะทำอะไรต้องให้ควรแก่สมณวิสัย

สามเณรนิโครธ (๒)

๒๕๑

คำนึงถึงปณัตติวัชชะ คือ โทษที่เกิดจากประพตติผิดพระธรรมวินัย ที่พระบรมศาสดาทรงบัญญัติไว้ และโลกวัชชะ คือ สิ่งที่ชาวโลกติเตียน สิ่งไหนที่ชาวโลกทำผิดกฎหมายบ้านเมือง สมณะก็ต้องงดเว้น อย่าไปทำ เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรม หรือข้อวัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน ฉะนั้นสมณะต้องศึกษาขนบ-ธรรมเนียมประเพณีให้ดี

สมณะต้องสงบวาจา คือ อนุปวาโท ไม่นินทาว่าร้ายใคร ไม่ยุยงใส่ร้ายป้ายสีกัน จะเป็นระหว่างพระกับพระ หรือพระกับฆราวาสก็ตาม มีแต่วาจาที่เป็นอรรถเป็นธรรม คุณแต่เรื่องที่เป็นไปเพื่อมรรคผลนิพพานอย่างเดียว

สมณะต้องสงบใจ คือ ทำใจให้หยุดนิ่งเป็นสุขอยู่ภายใน สงบจากบาปอกุศล ตริกีนึกถึงธรรมเป็นอารมณ์ ไม่ใช่ทำเป็นสงบแต่เปลือกนอกอย่างเดียว จิตใจของสมณะที่แท้ต้องเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อใครให้คุณอย่างเดียว ไม่ให้โทษ

การที่มีความสงบกาย วาจา ใจ ทั้ง ๓ ประการนี้ จะส่งผลให้สมณะมีความสงบเสถียรสง่างามอยู่ในตัว ถ้าชมชายหนุ่มหญิงสาวทั่วไปท่านใช้คำว่า สวยงาม แต่ถ้าจะชมสมณะ ท่านใช้คำว่า สง่างาม เป็นความงามที่สง่า และยังความเลื่อมใสศรัทธา

สามเณรนิโครธ (๒)

๒๕๒

ให้เกิดขึ้น เห็นแล้วมีความเชื่อมั่นในคุณธรรมที่มีอยู่ในตัว มีความอึดเฝ้ายืนอยู่ในธรรมเป็นต้นบุญต้นแบบของชาวโลก ให้เห็นถึงอานิสงส์ของการประพฤติปฏิบัติชอบ สมณะจึงเป็น มาตรฐานทางความประพฤติของชาวโลกทั้งหลาย

ครั้งนี้เราจะได้มาติดตามศึกษาชีวิตสมณะของสามเณร-นิโครธ ผู้จุดให้พระเจ้าอโศกมหาราชหันกลับมานับถือพระพุทธ-ศาสนาทันต่อ สืบเนื่องจากในครั้งก่อน ที่ได้เล่าถึงตอนที่พระเจ้า-อโศกทอดพระเนตรเห็นสามเณรนิโครธเดินผ่านบริเวณพระราช-นิเวศน์ เพียงได้เห็นก็เกิดศรัทธาเลื่อมใสในกิริยาอาการอันสงบ สำรวมของสามเณร จึงนิมนต์ให้เข้ามาในพระราชมณเฑียร

*พระราชาอยากทราบว่า สามเณรจะเป็นผู้รู้จักที่ๆ ควร นั่งหรือเปล่า จึงตรัสเชื้อเชิญว่า “ท่านทราบอาสนะที่สมควรแล้ว ก็จงนั่งเถิด” สามเณรแลดูสถานที่อันเหมาะสม และคิดว่า ในที่นี้ ไม่มีภิกษุรูปอื่น จึงเดินเข้าไปใกล้บัลลังก์ ซึ่งยกแควตฉัตรกันไว้ พระราชาทรงเลื่อมใสในความองอาจของสามเณร จึงนิมนต์ให้ นั่งบนบัลลังก์ ทรงน้อมถวายอาหารทุกชนิดที่เตรียมไว้เพื่อ พระองค์แก่สามเณร

สามเนรนิโครธ (๒)

๒๕๓

สามเนรรับภัตตาหาร พอยังอัตภาพของตนให้เป็นไปเท่านั้น เมื่อฉันเสร็จ พระราชาตรัสถามว่า “พ่อเนรรู้พระโอวาทที่พระศาสดาทรงประทานแก่พ่อเนรบ้างไหม” สามเนรถวายพระพรว่า “มหาบพิตร อาตมภาพรู้เพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่รู้ละเอียดครอบคลุมทั้งหมด เพราะยังเป็นผู้ใหม่อยู่” พระราชาทรงรับสั่งว่า “พ่อเนร ขอบใจได้แสดงโอวาทที่พ่อเนรรู้แก่โยมบ้างเถอะ”

สามเนรได้กล่าวหัวข้อธรรม เรื่องความไม่ประมาทให้ พระราชาได้สดับว่า อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ความไม่ประมาท เป็นทางไม่ตาย ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย จากนั้นก็เทศน์ด้วยสำเนียงที่ไพเราะเพราะพริ้ง นี่ขนาดถ่อมตนว่ารู้น้อยแล้ว แต่เทศน์ได้ยอดเยี่ยมมาก ไพเราะทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย พระราชาพอได้สดับแล้วก็ปลื้มปิติในธรรมที่สามเนรน้อยได้แสดง ทรงรับสั่งว่า “พ่อเนร โยมจะขอบูชากันต์เทศน์ด้วยการถวายธูภักตประจำแก่พ่อเนรวันละ ๘ สำรับ”

สามเนรถวายพระพรว่า “มหาบพิตร อาตมภาพจะถวายธูภักตเหล่านั้นแก่พระอุปัชฌาย์” พระราชาตรัสถามว่า “พ่อเนร ผู้ที่ชื่อว่าอุปัชฌาย์ของท่านคือใคร” สามเนรถวายพระพรว่า

สามเณรนิโครธ (๒)

๒๕๔

“มหาบพิตร ผู้ที่เห็นโทษน้อยใหญ่ แล้วคอยดักเตือน และให้
ระลึกไม่ให้ทำบาปอกุศล ชื่อว่าพระอุปัชฌาย์”

พระราชาทรงรับสั่งว่า “พ่อเณร โยมโยมจะถวายภัต
เพิ่มอีก ๔ สำหรับ แก่พ่อเณร” สามเณรถวายพระพรว่า “มหาบพิตร
อาตมภาพจะถวายภัตเหล่านั้นแก่พระอาจารย์” พระราชาตรัส
ถามว่า “พ่อเณร ผู้ที่ชื่อว่าพระอาจารย์นี้คือใคร” สามเณร
ถวายพระพรว่า “มหาบพิตร ผู้ที่ให้ฉันเตวาลิก และสัทธิวิหาริก
ตั้งอยู่ในธรรมที่ควรศึกษาในพระศาสนา ชื่อว่า พระอาจารย์”

พระราชาทรงรับสั่งว่า “ดีละ พ่อเณร โยมมีจิตศรัทธา
จะถวายภัตเพิ่มอีก ๔ สำหรับ เพื่อพระอาจารย์ของสามเณรด้วย”
สามเณรเป็นคนรักในการให้ทานเป็นชีวิตจิตใจอยู่แล้ว ก็ถวาย
พระพรว่า “มหาบพิตร อาตมภาพจะถวายภัตเหล่านั้นแก่พระ-
ภิกษุสงฆ์” พระราชาทรงสงสัยในคำที่สามเณรนำมากล่าว จึง
ตรัสถามว่า “พ่อเณร ผู้ที่ชื่อว่าภิกษุสงฆ์นี้ คือบุคคลเช่นไร”
สามเณรถวายพระพรว่า “มหาบพิตร บรรพชาและอุปสมบท
ของอาจารย์ และอุปัชฌาย์ของอาตมภาพ และบรรพชาของ
อาตมภาพ อาศัยหมู่ภิกษุใด หมู่ภิกษุนั้น ชื่อว่าภิกษุสงฆ์”

พระราชาทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงทรง
รับสั่งว่า “พ่อเณร โยมจะถวายภัตเพิ่มอีก ๔ สำหรับ สำหรับ

สามเณรนิโครธ (๒)

๒๕๕

ภิกษุสงฆ์” สามเณรจึงทูลรับว่า “ขออนุโมทนากับมหาบพิตรด้วย” ในวันรุ่งขึ้น สามเณรจึงได้ไปอาราธนาภิกษุ ๓๒ รูป เข้าไปภายในพระราชวัง เพื่อรับภัตตาหารจากพระราชา

พระราชาเห็นหมู่ภิกษุสงฆ์แล้วเลื่อมใส จึงนิมนต์มาเพิ่มอีก ๓๒ รูป ให้มาฉันภัตตาหารในพระราชวัง จากนั้นทรงให้เพิ่มภิกษุมามากขึ้นทุกวันๆ จาก ๓๒ รูป เป็น ๖๔ รูป จาก ๖๔ รูป เป็น ๑๒๘ รูป เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น ๒๕๖ รูป ยิ่งเห็นภิกษุสงฆ์มาเป็นเนืองนาบุญมาก ก็ยังปิติในมหาทานที่ได้ทำไป ได้ทรงตัดภัดของพวกนักบวชนอกศาสนาออก แล้วได้ทรงตั้งนิตยภัตไว้สำหรับภิกษุทุกแสนรูปภายในพระราชนิเวศน์ เพราะความเลื่อมใสที่มีต่อสามเณรนิโครธนั่นเอง ฝ่ายสามเณรนิโครธได้แนะนำให้พระราชาร่วมทั้งเหล่าอำมาตย์ข้าราชการดำรงอยู่ในไตรสรณคมน์ และให้สมาทานศีล ๕ ท่านได้เข้าไปเทศน์สอนธรรมะแนะนำการทำสมาธิภาวนาในพระราชวังเป็นประจำ ให้ทุกคนดำรงมั่นอยู่ในพระรัตนตรัย เมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ สามเณรนิโครธก็ได้บวชเป็นพระภิกษุผู้เป็นสมณะแท้อย่างแท้จริง

เราจะเห็นว่า อานุภาพของผู้ได้ชื่อว่าเป็นสมณะแท้นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจผู้ไม่ได้เลื่อมใสในพระศาสนาให้หันมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก ผู้ที่

สามเณรนิโครธ (๒)

๒๕๖

ได้ชื่อว่าสมณะนั้น จึงไม่ใช่เป็นเพียงแค่เอาผ้าเหลืองมาห่มคลุม
กายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเกี่ยวไปถึงจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์
สงบนิ่งอยู่ภายในด้วย

สมณะคือ บุคคลต้นแบบในอุดมคติของชาวโลก คนดี
และความดีหากมีอยู่ในที่ใด ย่อมทำให้ที่แห่งนั้นมีความสุข ไม่
เพียงแต่เท่านั้น เรื่องราวของความดี และวิถีชีวิตของคนดี ยัง
สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการทำความดีอย่างกว้างขวาง
ต่อเนื่องไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเหมือนอย่างชีวิตของสามเณรนิโครธ
ที่นึกถึงคราใดก็ปลื้มใจทุกครั้ง เพราะท่านเป็นต้นเหตุให้
พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาถึงยุคของพวกเรา ดังนั้น
เราต้องรักษาพระพุทธศาสนาให้ยิ่งด้วยชีวิต และตั้งใจปฏิบัติ
ให้เข้าถึงพระธรรมกายภายในให้ได้ จะได้เป็นอายุพระพุทธ-
ศาสนากันทุกคน

